

Hvordan skjer læring i menigheter?

GEIR AFDAL

geir.afdal@mf.no

Prosjektet *Lærings- og kunnskapsbaner i menigheter* (LETRA) er en større casestudie av hvordan læring og kunnskapsutvikling skjer i norske menigheter. Prosjektet har både en empirisk og en teoretisk interesse. Den empiriske interessen dreier seg om hvordan læring faktisk foregår i norske menigheter. Det vet vi lite om, fordi det har vært gjort svært lite forskning på lærings- og kunnskapsprosesser i menigheter, i Norge og internasjonalt. Den teoretiske interessen knytter seg til hva man forstår med læring og kunnskapsutvikling, her religiøs læring. Det er ikke gitt hva religiøs læring er. LETRA har derfor som ambisjon å bidra til teoretisering av religiøs læring og kunnskapsutvikling. Vår antagelse er at slik teoretisering gjøres best gjennom empiriske undersøkelser, og at empiriske undersøkelser gjøres best med utgangspunkt i eksplisitte teoretiske refleksjoner.

Konkret er LETRA en casestudie av tre menigheter i Den norske kirke. Prosjektet er nå i sitt andre av fire år, et år med feltarbeid i menighetene. Første år besto av teoriarbeid, og de to siste skal brukes til analyser og skriving. Artiklene i dette nummeret av Halvårsskrift for Praktisk Teologi er skrevet av to doktorgradsstipendiater i LETRA, Ingrid Reite og Marianne Rodriguez Nygård, som et resultat av arbeidet i prosjektets første fase. Det betyr at artiklene dreier seg henholdsvis om utvikling av teori om kunnskap i det yrket de undersøker (diakoni –

Nygård) – og om teoretiske analyser av forståelsen av læring i planer for utdanningen i yrket (teologi – Reite). Nygård og Reite undersøker altså læring i to yrker i menighetene, hos diakoner og prester. I tillegg undersøker prof. Heid Leganger-Krogstad læring hos kateketer og menighetspedagoger. Stipendiat Morten Holmqvist forsker på konfirmanterens læring og kunnskapsutvikling, mens prof. Sverre D. Mogstad undersøker læring hos voksne frivillige. Prof. Geir Afdal ser på læring og kunnskapsutvikling hos barn (5–6 åringer), mens praktikumsleder Fredrik Saxegaard analyserer hvordan presten lærer som leder. Disse forskerne er alle ansatt ved Det teologiske Menighetsfakultet. Flere andre prosjekter er knyttet til LETRA, og blant dem kan nevnes undersøkelse av eldre ungdommers læring og kunnskapsutvikling av stipendiat Øivind Holtedahl ved Misjonshøgskolen og kantorers profesjonslæring av stipendiat Solveig Christensen, Musikkhøgskolen.

Læringsforskning har tradisjonelt vært knyttet til undervisning og formidling, med skolen som paradigmatisk case. Denne læringsforskning forsto – og forstår – læring som tilegnelse; det vil si at et gitt kunnskapsinnhold integreres og internaliseres i det enkelte individ. Læring blir altså ”indre” prosessualisering av kunnskap. I de fleste tilfeller blir læring her forstått som en individualistisk, kognitivistisk og biologisk prosess. Læring kan altså undersøkes ved å av-

dekke kognisjon gjennom for eksempel nevrologiske undersøkelser eller ved å bruke kunstig intelligens som modell (Artificial Intelligence-forskning [AI]). For noen få tiår siden vokste en annen læringsforskning frem. Her var ikke skolen, men yrke paradigmatisk case. Læring er ikke noe som utelukkende eller primært skjer forut for yrkesutøvelse, men i og gjennom praktisering av aktiviteter i yrket. Læring forstås som et aspekt ved alle menneskelige og sosiale aktiviteter. Læring forstås dermed som et sosialt, historisk og kulturelt fenomen.

Det kulturelle, sosiale og historiske går fra å være læringens bakgrunn, horisont eller ytre kontekst til å konstituere læring. Tanken er (i forlengelsen av Vygotskij) at de kulturelle redskapene mennesker bruker i sin læring, er medbestemmende for hvordan læringen foregår og kan forstås. Vi lærer med kulturelle redskaper – språk, symbolske og materielle gjenstander – de

skaper muligheter og begrensinger. Redskapene ”bestemmer” oss og vår læring, samtidig som vi ”bestemmer” dem. Dette skjer ikke individuelt, men gjennom vår kollektive bruk av redskapene – religiøst språk, ritualer eller materielle symboler. Læring må derfor alltid undersøkes som læring med de kulturelle redskapene vi bruker, og som et aspekt ved det ”vi gjør”, altså som et aspekt ved sosiale praksiser og aktiviteter.

Nettopp av denne grunn forstår LETRA religiøs læring som et aspekt av alle de aktiviteter som foregår i en menighet. Videre forstås religiøs læring som den forhandling deltagerne (og de ansatte) i menigheten gjør mellom aktiviteter i menigheten og de andre aktivitetene de deltar i, der det religiøse er et aspekt. Denne forhandlingsvirksomheten danner de lærings- og kunnskapsbaner som LETRA forsøker å beskrive og analysere. Prosjektet er finansiert av Kirkerådet og Det teologiske Menighetsfakultet.